

Кожна держава-член організує офіційну публікацію каталогу сортів, допущених на її території, та ім'я особи або осіб, відповідальних за підтримання сорту в своїх країнах. Якщо за підтримання сорту відповідають декілька осіб, їхні імена не потрібно публікувати. Тоді у каталозі зазначають орган, який має перелік відповідальних осіб за підтримання сорту. Держави-члени, наскільки це можливо, на момент допуску забезпечують, щоб сорт був відомий в усіх державах-членах під однією назвою. Якщо відомо, що

насіння або розмножувальний матеріал відповідного сорту реалізують в іншій країні під іншою назвою, таку назву теж вказують у каталозі.

Отже, концептуальні засади європейської інтеграції у сфері охорони прав на сорти рослин полягають в гармонізованому підході країн-учасниць до формування національного каталогу сортів рослин та адаптації законодавчого, нормативно-правового та методично-технічного супроводу державної реєстрації сортів та/або прав на них.

УДК 633.791:631.526.3(477):631.55

Бобер А. В.¹, к. с.-г. н., доцент, доцент кафедри технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва ім. проф. Б. В. Лесика

Проценко Л. В.², к.т.н, с.н.с, завідувач відділу біохімії хмелю і пива та біотехнології

Кошицька Н. А.², к. с.-г. н., старший науковий співробітник відділу біохімії хмелю і пива та біотехнології

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України

²Інститут сільського господарства Полісся НААН України

E-mail: Bober_1980@i.ua

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА СОРТІВ ХМЕЛЮ УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ ЗА ГОСПОДАРСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ПОКАЗНИКАМИ ЯКОСТІ

Хміль є не лише одним із основних видів сировини для виробництва пива, але й має такі властивості, які зумовлюють його незамінність у порівнянні із найбільш вагомим за фізичною масою зерновою сировиною і водою. Різноманітні специфічні речовини хмелю формують смакові й ароматичні сортові особливості, прозорість, колір, піностійкість, стійкість в процесі реалізації.

Виходячи з того, що хміль є найбільш специфічним і незамінним видом сировини для виробництва пива, високоякісну продукцію можна одержати лише за умови використання хмелю окремих селекційних сортів, що пов'язано з особливістю їх біохімічного складу.

У даний час перевагу мають сорти, які можуть забезпечити швидке отримання прибутку, високу рентабельність та користуються попитом як на вітчизняному, так і зарубіжному ринку. Для того щоб обрати з наявних сортів хмелю кращий для окремого цільового призначення, потрібно мати на цей сорт достатньо великий банк об'єктивних всебічних характеристик. Окремі методи, що застосовуються на практиці для визначення якості сортів, недостатні для об'єктивної їх оцінки. Сорти хмелю повинні відповідати багатьом критеріям, основні з яких – це висока та стабільна врожайність, стійкість до шкідників та хвороб, придатність до інтенсивного механічного використання, наявність необхідних для пивоваріння речовин (альфа-кислот, бета-кислот, поліфенолів, ефірної олії, ксантогумолу та ін). Сорти повинні мати відмінні пивоварні властивості, можливість перероблятися у хмелепродукти (гранули, екстракти та ін.), тривалий час зберігатися без втрат корисних речовин. Тобто всі сорти мають досліджуватися за комплексом господарсько-технологічних показників.

Метою даної роботи було дослідження якості сировини сортів хмелю звичайного української селекції та встановлення їх конкурентоспроможності на основі господарсько-технологічних показників якості: врожайність, собівартість виробництва одиниці продукції, вміст альфа-кислот, бета-кислот, гірких речовин, загальних поліфенолів, ефірної олії, ксантогумолу.

Дослідження проводили в атестованій лабораторії відділу біохімії хмелю і пива та біотехнології Інституту сільського господарства Полісся НААН України та на кафедрі технології зберігання, переробки та стандартизації продукції рослинництва ім. проф. Б. В. Лесика НУБіП України.

Для порівняльної оцінки сортів хмелю застосовували визначення їх інтегрального показника конкурентоспроможності. За основу взяли метод, який застосовували раніше на інших культурах.

Дана методика ґрунтується на ранжуванні можливих значень показників конкурентоспроможності й розрахунку узагальнюючої оцінки на основі отриманих даних. Для визначення конкурентоспроможності сортів хмелю обрано такі показники: врожайність, собівартість виробництва одиниці продукції, вміст альфа-кислот, бета-кислот, гірких речовин, загальних поліфенолів, ефірної олії, ксантогумолу.

Виходячи з того, що аналіз вмісту у шишках сортів хмелю тієї або іншої речовини окремо крім альфа-кислот (основного ціноутворюючого та стандартизованого показника) не дає повної уяви про якість у сукупності, тому ми визначали – сумарний індекс якості (I), який дорівнює сумі окремих індексів (K), поділених на їх кількість показників (n):

$$I = \sum K : n.$$

Окремі індекси (K) визначали для таких показників: вмісту гірких речовин, бета-кислот, загальних поліфенолів, ефірної олії, ксантогумолу і визначали їх за формулою:

$$K = B_n \times W_n,$$

де, B_n – значення рангу n-ї ознаки, бали;

W_n – коефіцієнт значущості n-ї ознаки.

Далі визначали узагальнюючий показник конкурентоспроможності за формулою:

$$KC = \sum B_n \times W_n,$$

де KC – коефіцієнт конкурентоспроможності сорту; n – кількість ознак, які враховують при оцінці конкурентоспроможності за умови $\sum W_n = 1$.

За результатами наших досліджень, аналізу даних літературних джерел виявлено велику строкатість між ароматичними і гіркими сортами хмелю різних груп стиглості за господарсько-технологічними показниками в українському сортаменті. За розрахованим комплексним показником якості і коефіцієнтом конкурентоспроможності визначено рейтинг ароматичних і гірких сортів хмелю, районуваних в Україні. Встановлено, що

серед районуваних сортів наявні як високоякісні сорти, так і ті що мають низькі показники якості та сприяють насиченню ринку іноземною сировиною. Наявність високоякісних сортів хмелю ароматичного та гіркого типів і належних природних ресурсів дає можливість забезпечувати власну пивоварну промисловість вітчизняною сировиною та розширює можливості її використання в інших галузях народного господарства: медичній, парфумерній, фармацевтичній, хлібопекарській, лікєро-горілчаній та ін.

Ураховуючи господарсько-технологічні показники якості сортів хмелю, а також собівартість їх вирощування, відзначаємо, що у загальній сукупності найбільш перспективними по групі ароматичних сортів серед ранньостиглих виділено 'Фенікс'; середньостиглих – 'Національний', 'Слов'янка', 'Староволинський', 'Заграва', 'Тріумф', 'Хмелеслав'; пізньостиглих – 'Гайдамацький'. По групі гірких сортів серед ранньостиглих найбільш перспективними визнано 'Альта'; середньостиглих – 'Промінь', 'Руслан', 'Зміна', 'Ксанта', 'Оболонський', 'Кумир'; пізньостиглих – 'Потіївський', 'Чаклун'.

УДК 633.11:631.529

Бобось І. М., к. с.-г. н., доцент кафедри овочівництва і закритого ґрунту
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: irinabobos@ukr.net

ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ ВІГНИ СПАРЖЕВОЇ

Вирощування малопоширених культур є перспективним напрямом диверсифікації виробництва як для малих фермерів, так і для великих компаній, оскільки дає змогу виробляти сільськогосподарську продукцію для реалізації на внутрішніх і зовнішніх ринках. В Україні сформувався, в основному, традиційний склад культур, але нині зростає інтерес до нових видів з високими цінними якісними та смаковими властивостями, адаптивних до умов вирощування.

Однією із перспективних малопоширених бобових культур є вігна овочева, харчова цінність якої досить велика і цінується за вмістом легкодоступного білка та вітамінів, а також накопичує всі необхідні для людини амінокислоти, солі кальцію, фосфору, заліза. Молоді ніжні боби завдовжки до 10–20 см широко використовуються замороженими для супових наборів.

Спаржеві сорти можна використовувати і як декоративні овочеві рослини для озеленення балконів. Ці сорти можуть знайти застосування в городництві. Вігна має високу стійкість проти хвороб і шкідників, що відповідає головним вимогам декоративного городу.

На кафедрі овочівництва і закритого ґрунту НУБіП України вперше в північному Лісостепу впродовж 2008–2013 рр. вивчені й оцінені сортозразки вігни та проведено їхню порівняльну оцінку за скоростиглістю, морфологічними озна-

ками, продуктивністю. Виділено цінний вихідний матеріал кушцової вігни, який використали у селекційній роботі як батьківські форми та було створено перший кушцовий сорт вігни спаржевої Кафедральна, заявку на експертизу якого подано до Українського інституту експертизи сортів рослин в 2023 р. Виходячи з цього, досить актуальним і перспективним питанням наукових досліджень є оцінка продуктивності сортів вігни спаржевої з новим перспективним сортом кушцової вігни Кафедральна для впровадження його у виробництво.

Мета досліджень – вивчення господарсько-цінних ознак вігни для визначення перспективних сортів для овочевого напрямку.

Впродовж 2014–2016 рр. вивчали п'ять сортів кушцової вігни: 'Троїк' (Ізраїль), 'Кафедральна' (Україна), 'Гассон' (В'єтнам), 'Американська покращена' (США), 'У-Тя-Контон' (Китай). Дослідження проводили на колекційних ділянках кафедри овочівництва закритого ґрунту в НЛ «Плодоовочевий сад» Національного університету біоресурсів і природокористування України, який розташований у північній частині Лісостепу України на дерново-середньо опідзолених ґрунтах. Повторність – триразова з рендомізацією. Облікова площа ділянки становила 5 м². За контроль взято перспективний вітчизняний сорт 'Кафедральна'.